

Листопад: 20

ОРГАНІЗАЦІЯ РАДІОМОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК ТЕЛЕБАЧЕННЯ НА ЗАКАРПАТТІ

80-річчя початку налагодження регулярного радіомовлення
в краї (1945 р.) та 60 років від часу створення першої
телевізійно-хронікальної групи на Закарпатті
(1965)

Ці дати – далеко не єдині й не ключові події в історії регіональних аудіовізуальних медіа, адже розбудова мережі супроводжувалася колосальною роботою: зведенням будівель, налагодженням прямоефірного мовлення, підбором кадрів, створенням і трансляцією передач. Тому дискусійним є питання про те, чи вести відлік, відколи радіо й ТБ стали технічно можливими, чи від виходу в ефір вже регулярних програм. Крім того, неможливо оминати увагою і дорадянський період, адже в той час на території сучасного Закарпаття також транслювали, створювали аудіовізуальний контент, що, правда, не завжди україномовний, а медіаландшафт залежав від політики держав та державних утворень, до яких входив наш край. У цілому історичні й сучасні процеси підтверджують: аудіовізуальний простір Закарпаття – багатогранне явище, а місцеві радіо й ТБ – засоби комунікації в поліетнічному прикордонному регіоні, котрі, звісно, є складовою національної медіасистеми. Прикметно, що формування регіонального телемовлення тривало і його розвиток продовжується у руслі загальноєвропейського інформаційно-комунікаційного поступу.

Дослідження особливостей аудіовізуальних ЗМІ на території сучасного Закарпаття у XX ст. обумовлює врахування тогочасних суспільно-політичних умов, культурних процесів, мовленнєвих особливостей. А для усвідомлення сучасних тенденцій регіонального телебачення важливу роль відіграє вивчення закарпатського телебачення незалежної України, комерційних процесів на регіональному телеринку, особливостей взаємодії традиційних телеканалів із новітніми медіа і, безумовно, організації та розвитку Суспільного мовлення в західній області України. У цій розвідці зупинимося на одному з найважливіших етапів – започаткуванню регулярного телемовлення у крайній західній області України, а також пригадаємо початок розбудови радіомережі, без потуж-

ностей якої телемовлення не з'явилося б, та побіжно оглянемо наступні важливі періоди розвитку ТБ.

Ураховуючи основні історичні етапи розвитку регіону, науково-технічні можливості телебачення як виду ЗМІ, обґрунтованими, на нашу думку, є такі періоди його становлення на Закарпатті: I етап – 1934–1945 рр. – наявні передумови розвитку аудіовізуальних медіа, протоформи; II етап – 1945–1970 рр. – організовано регулярне функціонування радіо й телебачення Закарпаття у складі СРСР; III етап – 1970–1990 рр. – характеризується запровадженням двопрограмного, кольорового телебачення, розвитком мовлення пізнього радянського періоду; IV етап – від здобуття незалежності 1991 р. до 2012 р. – відбулося збільшення технічних і творчих потужностей державного регіонального телебачення незалежної України (створення телеканалу «Тиса-1», вихід на супутник), почали розвиватися приватні мовники; V етап, що розпочався у 2012 р. й триває донині, – вирізняється упровадженням цифрового мовлення на території Закарпаття, становленням і розвитком Суспільного (філія АТ «НСТУ»), посиленням взаємодії телебачення з новітніми медіа.

Варто зазначити, що з початку розвитку на Закарпатті регіональної журналістики для неї характерна тенденція багатомовності. Друковані видання, а згодом і радіо-, телепрограми, які виходили мовами найбільш чисельних етноспільнот, свідчать про урахування потреб цільової аудиторії, а також інформаційну політику, пропагандистські цілі тих держав і державних утворень, до яких входило Закарпаття. У період приналежності краю до Чехословаччини (1919–1939 рр.) на тогочасній Підкарпатській Русі починають регулярні радіопересилання з Кошице, де в 1934 році діяла окрема редакція «Передача для Підкарпатської Русі». До цього часу радіопередачі були нерегулярними, у місцевій пресі їх називали авдіціями. Програми тривали близько години і мали інформаційне, фольклорно-етнографічне, розважальне спрямування. Про початок роботи радіостанції в Кошице згадує й відомий український дослідник І. Мащенко. У 1935 р. такі передачі на хвилі 259.1 виходили в середу, четвер, суботу, неділю вранці близько 11.00 чи ввечері близько 17.00–18.00, про що відомо з афіші радіо-програм у газеті «Діло».

На діяльності редакції, яка готувала програми для Підкарпатської Русі, позначалися й політичні протистояння народовців, русофілів, українських проугорських рухів, у супереччю до того, що ра-

діомовлення мало переважно інформаційно-культурну спрямованість. Подібні виступи стають зрозумілими в контексті політичної ситуації: на Підкарпатській Русі в цей період активно поширювався русофільський напрям. Натомість закарпатським русинам-українцям, попри визнання їх частиною українського народу, а мови – української, не поспішали надавати права, зокрема, право на інформацію рідною мовою. Ці та інші обставини підтверджують, що на Закарпатті, столицею для якого у цей час була Прага, склалися умови, які породили замасковані псевдodemократичними гаслами проблеми, як зазначав у своїй відомій праці «Русинський» сепаратизм: націотворення *in vitro*» мовознавець Л. Белей, зокрема: «поширення ідеї про окремий народ, нав'язування архаїчних правописів, заборону назви «Закарпаття», що в сукупності спричинило денаціоналізацію краю».

У 1936–1937 рр. підкарпатські русини намагалися організувати окрему радіостанцію в Ужгороді, однак їхні виступи в пресі з цього приводу були проігноровані чехословацьким урядом або ж не були доведені до логічного завершення, як розуміємо з публікацій у тогочасних газетах («Українське слово», «Сотакцій русскій вестник. Русскій вестник», «Карпаторусскій голось», «Недѣля»).

Українське радіомовлення на території Закарпаття запрацювало після надання Підкарпатській Русі автономного статусу у вересні 1938 р., коли поряд із назвою «Підкарпатська Русь» вживалася назва «Карпатська Україна», а українська мова набула статусу офіційної. Радіостанція працювала спочатку в Ужгороді, згодом у Хусті, де з 1939 р. регулярно мовила для населення.

Радіомовлення періоду угорської окупації велося з Будапешта, на території Закарпаття були доступні різножанрові програми, зокрема щоденні новини угорською, словацькою, руською мовами. У квітні 1944 р. угорський уряд видав розпорядження, яким забороняв слухати закордонне радіо, крім німецьких радіостанцій, радіостанцій, окупованих Німеччиною, країн-союзників Німеччини, про що інформували в тогочасній газеті «Недѣля». Порушників позбавляли волі до 6 місяців, відбирали радіоапарат. Загалом функціонування радіо періоду угорської окупації, коли у світі тривала війна, потребує окремого дослідження.

У першій половині XX ст. на території сучасного Закарпаття знімали також фільми-хроніки, які неможливо оминати в процесі дослідження історії телебачення. Такі кінострічки були максимально наближені до документалістики, зорієнтовані здебільшого на

закордонного глядача. Дослідниця Т. Росул згадує про спеціально створену в 1943 р. у Чехословаччині Кінематографічну консультативну раду, яка займалася фільмуванням віддалених регіонів республіки, підготовкою пропагандистських і рекламних матеріалів, що слугували розвитку туризму, а у випадку Підкарпатської Русі – ще й ознайомленню жителів інших регіонів з цією частиною республіки. Фільмотворці користувалися такими жанрами й жанровими різновидами, як хроніка, відеорепортаж, пейзажний відеожурнал, художня документалістика, художній фільм. Давніші фільми – без дикторської начитки, тож автори додавали титри з різноманітною інформацією чеською мовою: кількістю жителів, площею території, назвами географічних, архітектурних об'єктів тощо.

Удосконалюючи класифікацію стрічок, відзнятих на території Підкарпатської Русі, запропоновану Т. Росул, розподіляємо фільми-хроніки про Підкарпатську Русь за проблемно-тематичним критерієм на: пейзажно-побутові відеожурнали («Ужгород та його околиці», відеожурнал «Картинки з Підкарпатської Русі», фільм-хроніка «Підкарпатська Русь», фільм «Весна на Підкарпатській Русі», фільм про Підкарпатську Русь у двох частинах, пейзажна хроніка про Верховину, «Підкарпатська Русь» та ін.); пропагандистські стрічки про важливі події за участю політичних і громадських діячів («Перший крайовий з'їзд освітніх працівників Підкарпатської Русі в Ужгороді», «Усьому землеробському народу» тощо); художні фільми («Корятович», «Земля співає», «Марійка-невірниця» тощо).

На території Карпатської України знімали документальні фільми, які вважаємо прототипами репортажної тележурналістики: «Трагедія Карпатської України»; кольоровий фільм під назвою «Україна в огні»; фільм українця Р. Мишкевича, знятий на Гуцульщині тощо. Важливо, що після завершення ці стрічки транслювали для закордонного глядача: відгуки та оголошення кіносеансів знаходимо, зокрема, в заокеанській газеті «Свобода».

Із періоду угорської окупації (1938–1944 рр.) відомі фільми-хроніки пропагандистського спрямування з кіножурналу «Угорські новини», зокрема, про прихід угорських військ до Ужгорода та Мукачева; зустріч угорських і польських військових на кордоні, що проліг через Ужоцький перевал, біля с. Верб'яж; вступ угорських військ до Хуста; святкування Різдва в селі Пістрялові на Мукачівщині; американський кінофільм про життя євреїв у Карпатській Україні 1939 р. та ін. У таких стрічках демонструва-

ли місцевість, куди заходять військові, культові споруди, урочисту зустріч солдат із населенням, радість русинів-українців, щедрість військових, які роздають харчі населенню, тощо. Кадри супроводжуються маршовими мелодіями, титрами, озвучені угорськомовним диктором. Подібні фільми відносимо до кінопропаганди.

Загалом дорадянський період формування аудіовізуальних медіа підтверджує, що розвиток засобів масової інформації в крайній західній області сучасної України відбувався паралельно з українським і в контексті європейського медіапроцесу. З-поміж тогочасних проблем насамперед назвемо перебування Закарпаття під владою чужих держав, оскільки попри обіцянки автономності для проукраїнського культурного, суспільно-політичного розвитку склалися не найсприятливіші обставини. Окрім того, слід об'єктивно визнати, місцева інтелігенція, яка потрапила під вплив різних політичних рухів, не була однотайною в питанні розвитку аудіовізуальних українськомовних медіа. Тому своєрідне піднесення радіомовлення, заснування власної радіостанції в Карпатській Україні, а також розвиток кінематографу в 1938–1939 рр. вважаємо важливим поступом в історії медіа дорадянського періоду.

Після приєднання Закарпаття до УРСР починається державна радіофікація області, що була спрямована передусім на утвердження класової ідеології. У листопаді 1945 р. з Києва направили пересувну радіостанцію «Пчела» (позивний «РВ-130») та зв'язковий короткохвильовий передавач «РАФ-КВ-5». Необхідність зумовлювалася суспільно-політичними подіями, зокрема прийдешніми виборами до Верховної Ради СРСР. Перша радіопередача новоствореного обласного радіо, трансльована на всю республіку, вийшла 20 листопада 1945 р. На змістовому рівні була присвячена підготовці Закарпатської України до виборів у Верховну Раду СРСР. Вона мала звичне для того часу ідеологічне забарвлення – жителі наймолодшої області у складі УРСР дякували за щастя возз'єднання із братньою сім'єю народів. Про вихід передачі згадував у своїй праці дослідник І. Мащенко, а подробиці відомі завдяки газеті «Закарпатська правда», яка одна з чотирьох залишилася в медіапросторі після входу Червоної армії на територію краю і на першій сторінці розмстила розширену замітку про важливу медіаподію.

Зауважимо, що з самого початку організації радіо на Закарпатті було враховано етнічну специфіку краю. З архівних документів стає зрозуміло, що ефірний час обласного радіо у 1946 р. становив 2 години 30 хвилин на день. Розподілявся на дві трансляції

протягом дня по годині 15 хвилин. Виходили громадсько-політичні передачі українською і російською мовами (зокрема, й один раз на тиждень для молоді); огляд обласних газет (українською, російською та угорською мовами); літературно-драматичні передачі українською та російською мовами (один раз на тиждень); музичне мовлення, показ художньої самодіяльності краю; передачі для дітей (один раз на тиждень); платні повідомлення та оголошення.

Не вдаючись у докладні пояснення проблем радіофікації на Закарпатті, зауважимо, що процес організації цього виду ЗМІ супроводжувався багатьма труднощами: релігійні переконання закарпатців, висока вартість підключення абонентів, незадовільне обслуговування радіовузлів і лінійного господарства, тривалі перебої в роботі радіо та неефективне керівництво зі сторони обслуговування зв'язку.

Технічні передумови поширення телесигналу на території Закарпаття налагоджували з кінця 50-х рр., і вони були б неможливими без радіомережі, прокладеної на той час у різних районах Закарпаття. Потреба будівництва телевізійного ретранслятора в Ужгороді виникла ще в 1957 р. Проектно-розвідувальні роботи були здійснені за рік, а здача об'єкта відбулася лише в 1964 р. Перша телевізійно-хронікальна група в Ужгороді була створена в березні 1965 р., а роботу розпочала з другої половини квітня. На той час, згідно з архівними документами, в її складі були два оператори, асистент, освітлювач, проявник, режисер, але бракувало старшого редактора, не вистачало освітлювальної апаратури, автотранспорту і хімікатів. Їх отримали лише наприкінці квітня. Не дивно, що разом із технікою закарпатці просили і практичних порад користування нею. Сутужно було з автотранспортом, а в кошторисі не передбачали грошей на поїздки знімальної групи областю, а також на оплату роботи редактора чи режисера у Львові для оприлюднення в ефірі передач угорською мовою. На рік роботи першої телегрупи, за орієнтовними підрахунками, потрібно було 1200 карбованців.

Фактична робота телегрупи підтверджує значущий етап розвитку телебачення, незважаючи на те, що репортажі закарпатців спочатку транслювали в програмах Львівської та Київської телестудій. Так, першим повноцінним телематеріалом, створеним в Ужгороді і трансльованим зі Львова, був репортаж про підготовку до першотравневого параду у квітні 1965 р. За кілька днів він отримав подяку з Києва за якісні зйомки. Про цю подію з історії телебачен-

ня згадувала в різних інтерв'ю оператор телестудії Євгенія Малош. Вона була першим працівником, прийнятим 1 квітня 1965 р. у штат радіокомітету (працювала до 1990 р.). Згодом тут почав працювати її чоловік – Золтан Малош. Разом з Євгенією у штат прийняли Валерія Литвинова, який перейшов на роботу в Ужгород з Миколаївської телестудії. Перший професійний тележурналіст – Галина Бойко – з'явився у штаті телевізійників лише через пів року.

Перші передачі Ужгородської телестудії розпочалися до річниці революції за старим календарем – 7 листопада 1967 року. Символічна дата вибрана не випадково, в СРСР намагалися прив'язати такі події до певних свят. Наприклад, 7 листопада 1951 року київський телецентр вперше транслював наживо військовий парад на Хрещатику і демонстрацію трудящих. Тому 1967 рік в історії телебачення Закарпаття можна назвати періодом нерегулярного телемовлення, що велося вже з території Закарпаття, а не зі Львова, як у 1965 р.

Загалом будівництво приміщення для роботи телевізійників в Ужгороді тривало близько двох років: із 14 телецентрів, зведених у республіці протягом 1951–1967 рр., Ужгородський був останнім, його почали зводити в 1965 році, а завершили в 1967 р. Закарпатцям насправді поталанило стати останніми в цьому переліку, адже, як зазначає дослідник А. Бугрим, після 1967 р. діяло «табу» на спорудження нових програмних центрів. Приймали постанови на зміцнення матеріально-технічної бази, проте чіткої системи та критеріїв розбудови телевізійної мережі в Україні в 50-х, 60-х, навіть 70-х роках не було. Тому майже десять областей у 60-90-х роках не мали свого власного телебачення, задовольняючись ретрансляцією програм з Москви і Києва».

Регулярні програми на телестудії в Ужгороді розпочали 14 лютого 1968 р. Підтверджують цю дату архівні матеріали й публікації в обласній пресі. Тоді вперше на екранах з'явилося словосполучення «Показує Ужгород». Переглянути ці програми сьогодні неможливо, оскільки відеоархів сучасної філії АТ «НСТУ» – правонаступниці Ужгородської телестудії – за цей період втрачено. Однак на сторінках обласних видань збереглися публікації про становлення телебачення, першу трансляцію телестудії (нарис Людмили Кудрявської «Тихо! Йде передача»).

Ужгородська телестудія розпочинала регулярне мовлення з невеликих обсягів – 2 годин 24 хвилин на добу. Обласний комітет розпоряджався ефіром у такий спосіб: українськомовним пере-

дачам виділили 1 год 40', угорськомовним – 44' і молдавськомовним – 30'. На практиці це виглядало так, що Закарпаття виходило в ефір із власними новинами двічі на тиждень, на першому каналі. З часу відкриття студії обсяг програм постійно зростав, і в червні 1968 року становив майже 4 години на добу.

Зі збільшенням обсягів мовлення у 1968 р. до 4 годин 30 хвилин на добу і розширенням штату не забарилося прохання про відокремлення студії в самостійну в адміністративно-фінансовому відношенні одиницю з відповідним штатом адміністративних і творчих працівників. Як свідчать квартальні тематичні плани передач, уже за рік у структурі були такі редакції: пропаганди, народногосподарських передач, новин, художніх передач, молодіжна редакція, редакція передач молдавською та окремо угорською мовами, вечірніх програм. Усі передачі закарпатської телестудії виходили в прямому ефірі. За типами мовлення це були програми інтербачення і євробачення, прем'єри радіо- і телевізій, показ багатосерійних телефільмів, розповіді про проблеми естетики, захопливі спортивні репортажі, виступи кращих вокалістів світу і популярних естрадних співаків. Тривали лекції-концерти, вікторини, калейдоскопи. Напередодні різних ювілеїв, які відзначали в СРСР, обласні телестудії ретельно готували серії передач, у яких намагалися демонструвати народну радість щодо цих подій. Окрім того, наприкінці 60-х років практикували кінозарисовки про партизанів, виступи очевидців і колишніх воїнів про Другу світову війну, створювали передачі з питань економіки промислових підприємств, колгоспів, радгоспів, з життя і побуту робітників та селян, передачі на тему мистецтва, літератури. Як і в попередні роки, з екранів не зникла інтернаціональна тематика.

1970–80-х рр. також запам'яталися важливими подіями в історії регіонального ТБ: запроваджено двопрограмне мовлення, відбулося розширення сітки програм, збагачення тематичного й жанрового розмаїття. До кінця 1973 року існуюча мережа телевізійних передавачів дозволила забезпечити 80% населення області однопрограмним мовленням і 40 % – двопрограмним. Наприкінці 70-х рр. у структурі облкомітету було вісім редакцій: інформації, громадсько-політичних, подовжених, художніх, молодіжних та дитячих передач, угорською та молдавською мовами. Істотно зросла кількість жанрів: щомісяця виходили студійні програми; кіно- і фоторепортажі; тематичні передачі пропагандистського спрямування тощо. На Українському, Центральному телебаченні

закарпатці транслювали контент для етностільнот, інформаційні випуски, тематичні телефільми, виступи народних колективів. Так, облтелерадіокомітет щодня видавав в ефір Українського телебачення по одну-дві передачі тривалістю 20–50 хвилин. У випадку важливої теми і достатнього ефірного часу трансляція могла тривати 1,5 години. До прикладу, в II кварталі 1979 р. телевізійники здійснили 389 виходів на програму Українського телебачення обласних радіо-телевізійних центрів, що в сукупності становило 5 годин 25 хвилин. Уже в IV кварталі того року журналісти підготували і показали для Українського телебачення 20 передач загальним хронометражем понад 15 годин (при запланованих 6 годинах), з яких майже половина були у кольорі. Усередині 80-х рр. почали розвиватися нові телеформати (яскравим прикладом є «За і проти» – аналог відомої в СРСР передачі «Погляд» В. Листьєва). Телевізійний канал у дециметровому діапазоні (33) для трансляції передач третьої телевізійної програми Ужгород отримав у 1986 р.

Після здобуття Україною незалежності закарпатський теле ринок, подібно до загальнонаціонального, зазнав суттєвих змін у зв'язку з появою на ньому приватних гравців. Однак лідером телепростору краю все ж залишалася державна телерадіокомпанія, що в 2005 р. спромоглася створити власний телеканал «Тиса-1», перейти на супутникове цілодобове мовлення, а згодом і на цифрове. У творчому аспекті структура теж швидко розвивалася: у 2013–2014 рр. існували 13 редакцій, у межах яких творчо-виробничий колектив готував близько пів сотні телепрограм для різновікової аудиторії.

Із 1991 р. й донині на телеринку Закарпаття були представлені 9 комерційних телеканалів: «21 Ужгород» (із 2018 р. й угорська частина «TV21 Ungvár»), «Спектр», «Альянс-ТВ» і «Край-ТВ», «М-Студіо», «РТК «Хуст», «Перший кабельний», «Uzhinform», «Sirius», комунальний, частково приватний «Виноградів ТВ». Три з них – «Спектр», «Альянс-ТВ» і «Край-ТВ» – проіснували всього кілька років. Канали «Uzhinform», «Sirius», «РТК «Хуст», «Виноградів ТВ» припинили створення контенту в період 2018–2020 рр. із різних причин, в основному – через недостатнє фінансування. Відтак у період повномасштабної війни в найзахіднішому регіоні України працюють чотири мовники: Суспільний і три приватні – «М-Студіо», «21 Ужгород» (та його угорська частина «TV21 Ungvár»), «Перший кабельний». Для регіонального медіаринку це непоганий результат, враховуючи кризові обставини та виклики, з якими

стикаються медійники. Утім усвідомлюємо і те, що функціонують такі телеканали не завдяки рекламі чи підтримці глядачів, а з ініціативи власників, повністю фінансуються ними для задоволення політичних амбіцій чи з метою впливу на локальному рівні. Тому єдиною можливістю розвитку конкурентного телеринку, на нашу думку, є зменшення його залежності від політиків-бізнесменів. Крім того, з обережністю й насторогою дивимося на посилення інформаційного впливу на угорців Закарпаття після придбання ГО «Товариство угорської культури Закарпаття» значної частки акцій на приватному телеканалі.

Отже, телебачення прикордонної західної області сучасної України впродовж багатьох років залишалося недостатньо вивченим в українському журналістикознавстві, незважаючи на те, що об'єктивно відображає проблеми телегалузії регіону, а його розвиток на ранніх етапах відбувався в складних суспільно-історичних умовах, у тісному взаємозв'язку з розвитком чехословацьких медіа і в контексті суспільно-політичної ситуації. Утім в українському журналістикознавстві точкою відліку історії дровових ЗМІ у крайній західній області УРСР вважали 1945 р. Усе дорадянське минуле називали буржуазним, ворожим, антирадянським. З огляду на це зрозумілою є тривала відсутність наукових інтересів до дровових медіа періоду Чехословацької Республіки, Карпатської України, гортистської Угорщини.

Після утвердження радянської влади на Закарпатті в 1945 р. розпочався розвиток радіо- й телемережі. Однак на заваді активному впровадженню медіа стояли географічні умови, фінансові труднощі, кадрові проблеми. Будівництво телестудії в Ужгороді ознаменувало розбудову регіонального телебачення Закарпаття як складової частини телевізійного простору України, а початок роботи хронікально-документальної групи може вважатися стартом творчо-виробничого процесу. Загалом початковий етап роботи закарпатської телестудії виявився досить успішним: були створені можливості для передачі радіо- й телепрограм у найвіддаленіших населених пунктах області; запроваджував обласний комітет з радіо й телебачення; збудовані приміщення радіодому й телестудії; розпочалися перші нерегулярні, а згодом і регулярні телепрограми. Розвиток мережі продовжили на наступному етапі – у 1970–80-х рр.

Дослідження телеринку Закарпаття 90-х рр. ХХ ст. засвідчує поступовий розвиток приватного телерадіомовлення, що відбу-

валося паралельно з процесами демократизації й комерціалізації на всеукраїнському рівні. З огляду на кадрові, технічні, творчі потужності державний телеканал Закарпаття залишався лідером регіонального медіаринку, утім конкуренти доволі успішно віднайшли власні ніші, зокрема, заповнили прогалини в розважальному мовленні, а також підсилили інформаційний, аналітичний регіональний сегменти. Найбільшою проблемою приватних мовників Закарпаття, як і подібних загальноукраїнських, була і є їхня залежність від політико-олігархічних груп.

Приміщеннями і частково технічними потужностями, налагодженими в минулому, користуються сучасні телевізійники – нині у будівлі працює регіональна суспільна телерадіокомпанія, філія АТ «НСТУ». Ще в 2013 році тут організували невеликий музей радіо й телебачення, де зібрали пристрої, документи, фотографії з попередніх епох. На сучасному етапі розвитку «Суспільне Ужгород» спостерігаємо чимало позитивних зрушень, як суворе дотримання журналістських стандартів у новинних програмах; створення програм за якісним, не кількісним принципом; розбудова системи обміну контентом; розвиток диджитал-сегменту тощо. Водночас неможливо беземоційно спостерігати за суттєвим зменшеннями обсягів авторського контенту, відмовою від різноматематичних проєктів, та поступовим перетворенням філії на корпункт загальнонаціонального телеканалу. На нашу думку, саме такі телеканали, як «Суспільне Ужгород», мали б стати основним джерелом всебічного, об'єктивного інформування громадян про події насамперед у своєму регіоні, особливо під час війни. Крім того, варто збільшити кількість контенту мовами нацспільнот краю, поширювати його на сусідні країни, з якими межує Закарпаття та повідомляти їм об'єктивну інформацію про нашу державу. Актуальним вважаємо подальший розвиток диджитал-сегменту, посилення зв'язків із телерадіоорганізаціями країн ЄС, що сприяло б запозиченню позитивних практик, підвищенню кваліфікації журналістів.

Наталія Толочко

Джерельні приписи:

1. Бідзіля, Ю. Закарпатські медіа крізь призму етнотолерантності : монографія / Ю. Бідзіля, Є. Соломін, Н. Толочко [та ін.]. – Ужгород : Гражда, 2019. – 372 с.
2. Бідзіля, Ю. М. Преса як засіб етноідентифікації у мультикультурному інформаційно-комунікаційному середовищі Закар-

паття : автореф. дис. ... д-р наук із соц. комунікацій : 27.00.04. / Ю. М. Бідзіля ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2016. – 36 с.

3. Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура / під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець. – Ужгород : Ліра, 2010. – 720 с.

4. Лінгвальний та екстралінгвальний аспекти комунікації в мультикультурному середовищі Закарпаття : монографія / за заг. ред. Ю. М. Бідзілі, Г. В. Шаповалової, Я. М. Шебештян. – Ужгород : РІК-У, 2021. – 628 с.

5. Марушка, І. Граючий тренер : про пережите, про зустрічі в театрі, в кіно і у небі, про здійснене і про те, що не збулося / І. Марушка. – Ужгород : Карпати, 2017. – 104 с.

6. Мащенко, І. Г. Енциклопедія електронних мас-медіа: у 2 т. Т. 1 : Всесвітній відеоаудіолітопис: дати, події, факти, цифри, деталі, комент., персоналії / І. Г. Мащенко. – Запоріжжя : Дике поле, 2006. – 384 с.

7. Мащенко, І. Г. Хроніка українського радіо і телебачення в контексті світового аудіовізуального процесу / І. Г. Мащенко. – К. : Україна, 2005. – 384 с.

8. Толочко, Н. В. Становлення і розвиток телебачення на Закарпатті в історичному, політичному, культурному контекстах : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.01 «Теорія та історія соціальних комунікацій» / Н. В. Толочко ; Дніпров. нац. ун-т ім. О. Гончара – Дніпро, 2020. – 20 с.

9. Українське телебачення: вчора, сьогодні, завтра / М. М. Карабанов, С. О. Абрамов, В. О. Горобцов, І. Г. Мащенко ; заг. ред. І. С. Чиж ; редкол. : (голова) В. М. Петренко. – К. : Дирекція ФВД, 2006. – 647 с.

* * *

10. Росул, Т. І. Радіомовлення в інформаційному просторі Закарпаття 1945–1991 років / Т. І. Росул // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 1 (40). – Ужгород, 2019. – С. 88-96.

11. Росул, Т. Образ Підкарпатської Русі в Чехословацькому кінематографі (1919–1938) / Т. Росул // Студії мистецтвознавчі. – 2016. – № 1. – С. 24-32.

12. Толочко, Н. В. Виклики і завдання філії суспільного мовлення прикордонного регіону в умовах війни / Н. В. Толочко, Г. В. Шаповалова, В. І. Путрашик // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика. – 2023. – Т. 34 (73). – № 1. – С. 193-199.

* * *

13. Довідки працівників відділу, обласного управління зв'язку про роботу підприємств зв'язку, підготовку кадрів, про будівництво обласного телевізійного ретранслятора та радіорелейних ліній. – ДАЗО. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 167. – 37 арк.

14. Записки відділу пропаганди та агітації, обласних ідеологічних організацій з питань розвитку культури, покращення роботи преси, спорудження пам'яток та монументів в області. – ДАЗО. – Ф. 1. – Оп. 6. – Спр. 123. – 64 арк.

15. Листування з Державним Комітетом при Раді Міністрів УРСР з радіомовлення та телебачення з основних питань діяльності. – ДАЗО. – Ф. Р-1238. – Оп. 2. – Спр. 684. – 41 арк.

16. Листування з Держкомітетом з телебачення і радіомовлення, установами і підприємствами про організацію телепередач, 1969 рік. – ДАЗО. – Ф. 1238. – Оп. 2. – Спр. 1272. – 22 арк.

17. Переписка з державним комітетом при Раді Міністрів УРСР з радіомовлення і телебачення з основних питань діяльності за березень-грудень 1965 рік. – ДАЗО. – Ф. 1238. – Оп. 2. – Спр. 489. – 41 арк.

18. Переписка з державним комітетом при Раді Міністрів УРСР, установами і підприємствами з питань роботи комітету за 1968 рік. – ДАЗО. – Ф. 1908. – Оп. 2. – Спр. 734. – 47 арк.

19. Переписка з Державним комітетом радіомовлення і телебачення при Раді Міністрів УРСР та іншими організаціями з основних робочих питань за 1967 рік. – ДАЗО. – Ф. 1238. – Оп. 2. – Спр. 489. – 20 арк.

20. Постанова комітету радіофікації та радіомовлення при Раді Міністрів УРСР щодо роботи Закарпатського обласного радіокомітету за 1946 рік. – ДАЗО. – Ф. 1238. – Оп. 1. – Спр. 28. – 3 арк.

21. Штатний розпис адміністративно-управлінського персоналу, фінансовий план і плани з праці на 1967 рік. – ДАЗО. – Ф. 1908. – Оп. 2. – Спр. 506. – 13 арк.

* * *

22. Веклюк, В. Жінка, яка зупинила прекрасну мить. Євгенія Малош сміливо ламала стереотипи, ставши першим оператором Закарпатського телебачення / В. Веклюк // Світогляд. – 2003. – 6 груд. – С.14.

23. Малош, Є. «Мистецтво телебачення причаровує – добровільно його не кидають»: [інтерв'ю з оператором Закарпат. телебачення / вела М. Галас] / Є. Малош. // Ужгород. – 2005. – 3 груд. – С. 13.

24. Ільницький, В. Тридцять років ефіру. Святкові дні закарпатського ТБ / В. Ільницький // Срібна Земля – Фест. – 1998. – 19-25 берез. – С. 3.

25. Кудрявська, Л. Тихо! Йде передача / Л. Кудрявська // Закарпат. правда. – 1968. – 18 лют. – С. 2.

26. Передачі з Ужгорода. Телебачення // Закарпат. правда. – 1968. – 14 лют. – С. 2.

Листопад: 23

ОЛЕГ ІВАНОВИЧ КУЦИН

60-річчя від дня народження громадсько-політичного й військового діяча, лейтенанта, командира 49-ого окремого стрілецького батальйону «Карпатська Січ» Збройних сил України (1965–2022)

Герой, на якого рівняються тисячі воїнів, казав: «Ця війна завершиться в Чопі або у Владивостоці». Так говорив Олег Куцин ще до початку великої війни. Він загинув як герой від прямого влучання російського танка 19 червня 2022 року на своєму командному пункті під Харковом на Ізюмському напрямку. Однак позиції, попри безперестанний наступ противника, Олег та його побратими втримали.

Олег – із тих воїнів, які стали легендою ще за життя. Український націоналіст із Тячева на Закарпатті, саме він у 1989 році першим підняв в області синьо-жовтий український стяг.

Народився Олег Куцин 23 листопада 1965 року в Івано-Франківську, де у той час навчалися його батьки. Закінчив Тячівську СШ № 1 (нині ЗОШ № 1 імені Василя Гренджі-Донського). У 1982–1984 роках навчався в Івано-Франківському інституті нафти і газу. Після строкової служби продовжив навчання у Львівському політехнічному інституті. Закінчив Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України. З 1987 року